

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

**ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVIŠTĚ STŘEDNÍCH
ČECH V PRAZE**

Město Slaný
Odbor kultury a památkové péče
Velvarská 1/136
274 01 SLANÝ

Váš dopis čj.: MUSLANY/13058/2020/OK,
SPIS:3086/2020/OK-stranska
Ze dne: 4. 3. 2020
Naše čj.: NPU-321/19124/2020
Vyřizuje: Mgr. Tereza Cachová
Spisový znak: 820.4.

Praha 25. 3. 2020

Věc: Smečno, správní obvod Slaný, zámek, rejstř. č. 18157/2-595 ÚSKP, restaurování kované brány v západní části areálu

Písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče k žádosti podle § 14 odst. 6 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Předmět žádosti:

Dne 4. 3. 2020 jsme obdrželi Vaši žádost o písemné vyjádření ve věci restaurování kované brány v západní části areálu zámku ve Smečně.

Přílohy žádosti:

Restaurátorský záměr. Restaurování brány v areálu zámku ve Smečně, Jindřich Kovařík, Kralovice 2020

Charakteristika věci:

Kovaná brána zadního vstupu do areálu je umístěna mezi zděnými pilíři ohradní zdi, završenými sochami, a skládá se z pěti dílů. Dva krajní díly jsou připevněné do bočních, nakoso postavených pilířů a tři vnitřní díly fungují jako dvě otvírací křídla – levé křídlo (při pohledu zevnitř ze zámeckého parku) v sobě obsahuje dva spojené díly.

Dva krajní díly a díl prostřední mají rovný překlad nosných rámců, zbylé dva díly pak mají překlad ve tvaru oblouku, prohnutého směrem dolů (do tvaru písmene U). Kované jsou jak nosné rámy dílů, tak ozdobné prvky. Zdobení dílů tvoří hlavně svislé čtverhranné pruty, které se zhruba uprostřed výšky dílů mříže stáčí do opakujícího se srdcového motivu z dvojic volut, svinutých k sobě (z těchto volut vybíhají do stran ještě drobné úponky). Okraje dílů, na něž nebylo možné osazovat poloviny tohoto ornamentu, jsou doplněny symetricky rozvrženými uskupeními drobnějších volut.

Zhruba ve výšce 20 cm nad zemí běží všemi díly vodorovná zpevňující konstrukce a některé další díly (dva krajní zleva a jeden krajní zprava) pak mají cca půl metru nad zemí ještě další zpevňující konstrukci, buď horizontální, nebo diagonální.

Anomálií v celé výzdobě je soustava volut v trojúhelníkové kompozici, nacházející se pouze na levém krajním díle brány a připevněná k bočnímu pilíři. Tato ozdoba, kotvená do zděného pilíře,

se od ostatních prvků brány poněkud liší a mohla pocházet z jiné brány, a tedy být doplněna druhotně.

Dále ke konstrukci brány patří zdobná klapačka, horní a spodní zástrč na středových dílech, zdobné volutově stáčené vzpěry připevněné kolmo na svislých prvcích při zemi a ve vrcholových partiích, krabicový zámek v levém dílu u středu, poměrně jednoduché panty, historické nýty a čtverhranné matky. Některé nýty mají podoby kvítků s okvětními lístky. Ploché kované pásy (pásnice) jsou ozdobeny několika typy reliéfních motivů – od prostého rýhování všemi směry přes rostlinný ornament až po penízky v horní části nosných rámců.

V současné době mají všechny kovové prvky lesklý tmavě zelený nátěr.

Technický stav věci:

Velká část kovaných prvků je zasažena korozí, a to včetně nosných rámců, některé prvky jsou již přímo staticky narušeny.

Na pravém křídle chybí horní zástrč k uzavření brány. Krabicový zámek je v torzálním stavu, místo něj je nyní mříž uzavírána řetězem s visacím zámkem.

Zdá se, že brána byla v minulosti neodborně restaurována, přičemž došlo k výměnám materiálu. Původních by nyní mělo být asi 70% materiálu, některé drobné prvky chybí nebo jsou výrazně zdeformovány.

Popis zamýšlených prací:

Bránu je třeba demontovat a vstup do areálu provizorně zabezpečit jiným způsobem. V restaurátorském záměru je doporučeno rozebrat ji na jednotlivé předem očíslované díly, neboť koroze vzniká i v prostorách mezi nimi. Dále je navrženo provést stratigrafii k určení konečné barevnosti nátěru. Koroze a zbytky barev mají být otryskány za použití korundového písku. Lokálně mají být některé prvky, které jsou nejsilněji poškozeny korozí, nahrazeny novými, rovněž kovanými. Dále mají být vyměněny novodobé šrouby, a to za nýty historického vzhledu. Za použití tradiční kovářské technologie (nýtování, čepování, svařování v ohni) tak mají být doplněny chybějící prvky v rozsahu 40% materiálu.

Poté má být na kov nanesen třicetiprocentní roztok tanátu a základní antikoroziční nátěr ve dvou vrstvách. Následovat by mělo sestavení prvků k sobě, při čemž mají být nýtované spoje podbarveny suříkem, nýty mají být připevněny tzv. na nezaschlou barvu, přebytečná barva sejmuta a na závěr proveden konečný nátěr.

Brána má být osazena zpět a poté mají být ještě promazány nedostatečně fungující panty, prověřena funkčnost zámků a zrevidována povrchová úprava.

V restaurátorském záměru je upozorněno na výše zmíněnou vyčnívající vrcholovou ozdobu v levém rohu a je zde navržena možnost doplnit ji po konzultaci se zástupci památkové péče shora po celé šíři brány.

Současný stav poznání dotčených chráněných kulturně historických hodnot:

Zámek ve Smečně byl před renesanční přestavbou a rozšířením tvrzí, postavenou roku 1460 Bořitou z Martinic na místě staršího vladyckého sídla. Během následujících staletí prošel opakovanými úpravami. Zámek má čtyři křídla kolem obdélného dvora, jež byly původně obklopeny dnes již vysušeným vodním příkopem. Hlavní vstup do nádvoří vede severním křídlem pod vyšší hranolovou věží s arkádou v horní části, ve východním křídle se pak nesymetricky mimo střed tyčí nižší, polygonální věž, obrácená směrem k městu. Historicky je zámek spjat především s rodem Martiniců, jak svědčí třeba martinický erb, sekaný v obdélném kamenném reliéfu zhruba ve střední části věže. Martinicům patřil zámek do vymření rodu roku 1789 a nadále pak byl v majetku

ClamMartiniců až do vzniku První republiky. Tehdy se po donucení rodu k prodeji zámku dokonce uvažovalo, že by právě tento objekt mohl sloužit jako letní sídlo prezidenta republiky, nakonec byl však převeden pod dva správce smečenského velkostatku a brzy poté jej koupilo Vincentinum, domov pro chudé a nevyléčitelně nemocné osoby. Podobně i v současné době slouží budova zámku potřebám Domova pro osoby se zdravotním postižením (Domova pod Lipami Smečno).

Brána ohraničená zděnými pilíři s pískovcovými sochami Pomony a Flory tvoří zadní východ ze zámeckého parku do lipové aleje, vedoucí k zámečku Šternberk (stojí tedy při jihozápadním nároží zdi lemující areál). Mříž je vykována ze železa či oceli a podle svého vzhledu by mohla být barokní, případně renesanční.

Brána mívala zdobný volutový nástavec, což dokazuje dochovaná historická fotodokumentace. Z tohoto nástavce zůstal do dnešních dnů na místě pouze jeden díl na levé straně brány, avšak z fotografie je poměrně dobře zřetelný vzhled celého nástavce. Tento nástavec nejspíše pochází z jině, patrně starší mříže, o čemž svědčí jeho odlišné tvarosloví. Není tedy zcela původní součástí smečenské brány, avšak v určité době zde figuroval a tvořil s mříží jeden celek.

Restaurátorský zásah je pro bránu žádoucí zejména vzhledem k již výraznému ubývání materiálu a snižování funkčnosti zámku a pantů vlivem koroze. Kromě toho bude při této příležitosti vhodné napravit nedbale zvolené doplňky z předchozího restaurování.

Vyhodnocení žádosti:

Národní památkový ústav na základě prostudování předložených podkladů a znalosti situace konstatuje, že zamýšlené/posuzované práce:

-budou v souladu se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot za těchto podmínek:

1. Před zahájením restaurování proběhne důkladná fotodokumentace současného stavu. Bude proveden rozšířený restaurátorský průzkum zaměřený na určení stratigrafie povrchových úprav mříže.
2. Vlastník památky bude v průběhu prací svolávat kontrolní dny po dohodě s restaurátorem, zástupcem příslušného výkonného orgánu státní památkové péče a zástupcem NPÚ – ÚOP SČ. Během nich budou restaurátorem prezentovány zkoušky postupů (např. kopie původních prvků, vzorky barevnosti).
3. První kontrolní den bude svolán po vyjmutí dílů a jejich převozu do ateliéru. Budou předloženy výsledky rozšířeného restaurátorského průzkumu k posouzení.
4. Na vstupním kontrolním dni bude dále předložen konkrétní návrh na výměny dožilých prvků. Míra výměn by měla být nejnižší možná a bude odsouhlasena zástupci památkové péče. Doplňované prvky budou co nejvěrněji napodobovat prvky původní. V restaurátorské zprávě pak bude zahrnuto grafické vyhodnocení veškerých poškozených prvků, výměn a doplňků.
5. K čištění kovaných prvků nebude využita metoda pískování. Z hlediska památkové péče je žádoucí zvolit šetrnější metody, které neohrozí reliéfně zdobený povrch dalšími úbytky. Na vstupním kontrolním dni proto budou předloženy i vzorky čištění.
6. Bude-li přikročeno k obnově nástavce, bude nástavec obnoven co nejpřesněji na základě dochované historické fotodokumentace, přiložené k odbornému vyjádření NPÚ ÚOP SČ.
7. Při demontáži mříže ze zdiva bude dbáno na co nejmenší úbytek zdiva a omítky. Otvory vzniklé při zpětném osazení mříže do pilířů budou zapraveny a povrchově sjednoceny s okolní plochou.
8. Během prací bude pořizována průběžná dokumentace pro restaurátorskou zprávu.

9. Ukončení akce proběhne v rámci komisionálního předávacího řízení za přítomnosti zástupce vlastníka, restaurátora, NPÚ – ÚOP SČ a příslušného výkonného orgánu státní památkové péče.

10. Při předávacím řízení bude zástupci NPÚ – ÚOP SČ odevzdáno vyhotovení originálu závěrečné restaurátorské zprávy zpracované v rozsahu stanoveném Vyhláškou č. 66/1988 k provedení zákona č. 20/ 1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Zdůvodnění:

Ad 1.: Provedení fotodokumentace před zahájením prací je potřeba k doložení dosavadního vývoje díla před restaurátorským zásahem v restaurátorské zprávě. Současný stav poznání je třeba doplnit o podrobnější informace, zejména je třeba poznat sled v minulosti použitých povrchových úprav.

Ad 2.: Zástupcům památkové péče by mělo být umožněno provádění pravidelného dozoru nad průběhem restaurátorských prací.

Ad 3.: Samotnému restaurování předchází vstupní jednání, na němž mohou restaurátor, vlastník a zástupci památkové péče projednat schválený postup a konkretizovat časový harmonogram prací.

Ad 4.: Na počátku restaurování je žádoucí konzultovat nutnost výměny jednotlivých prvků. Nově doplňované prvky by měly zapadnout do celku uměleckořemeslného díla. Všechny tyto změny by měly být zřejmé z restaurátorské zprávy.

Ad 5.: Metoda pískování není citlivá ke kovanému povrchu, zejména, je-li na něm ztvárněn reliéfní ornament.

Ad 6.: V případě obnovy nástavce je z hlediska památkové péče žádoucí věrně obnovit historickou podobu.

Ad 7.: Mříž by měla být vyjmuta natolik opatrně, aby nedošlo ke zbytečnému poškození zdiva.

Ad 8.: Restaurátor celý průběh restaurování dokumentuje, aby mohl v restaurátorské zprávě názorně a srozumitelně sdělit, jakými změnami dílo prošlo.

Ad 9.: Po zrestaurování díla bude svoláno oficiální předání zahrnující sepsání předávacího protokolu, v němž se budou moci všechny zúčastněné strany vyjádřit ke kvalitě provedení prací.

Ad 10.: Jeden výtisk restaurátorské zprávy bude předán do archivu NPÚ ÚOP SČ, aby měla odborná organizace k dispozici dostupné informace o restaurátorském zásahu.

Upozornění: Jde o dílo uměleckořemeslné, tedy je nutný restaurátorský přístup v příslušné specializaci ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Ing. Jan Žižka
ředitel

Příloha: 1x Restaurátorský záměr
1x Výřez z historické fotografie

Příloha: Výřez z historické fotografie dokumentující vzhled nástavce v celé jeho šíři:

